

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 15 februari 1907, kl. 12 midd.

*Betänkande, i anledning af väckt motion om tillägg till 1 §
1 mom. i förordningen om beskattning af socker.*

1 § 1 mom. i förordningen den 2 juni 1905 om beskattning af socker är af följande lydelse:

»För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

I en inom Andra Kammaren af herr *A. G. Månsson* jämte sex andra af kammarens ledamöter väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 118, har framställts yrkande,

»att Riksdagen måtte besluta det tillägg till § 1 mom. 1 i kungliga förordningen af den 2 juni 1905 om beskattning af socker, att momentet erhåller följande lydelse:

För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. För det socker, som af hvitbetor tillverkas vid de nyanlagda sockerfabrikerna i Öster- och Västergötland, må dock denna skatt nedsättas till 10,84 öre pr kilogram under fyra år, räknadt från den 1 september 1907, och skola med afseende å tillverkningen vid dessa fabriker tillämpas de särskilda kontrollanordningar, Kungl. Maj:t finner godt föreskrifva.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

Till stöd för berörda yrkande hafva motionärerna användt följande motivering:

»Vid 1905 års lagtima riksdag beslöts med anledning af motion af herr C. J. Jakobsson i Karlshult det tillägg till kungl. förordningen om beskattningen af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, att för de fabriker, som i Öster- och Västergötland voro anlagda och under anläggning för förädling af hvitbetor till socker, utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) betor skulle beräknas utgöra 2 kilogram mindre än det för öfriga fabriker stadgade.

Denna för de nyanlagda fabrikerna i de nämnda landsdelarne välbehöfliga lindring i beskattningen kunde dock till följd af hvitbetssockerskattens omläggning efter ett nytt system, hvilket beslöts af samma års Riksdag, icke gälla för längre tid än till den 1 september 1906, då den nyantagna förordningen om beskattning af socker trädde i kraft.

Att behovet af en skattelindring för dessa fabriker fortfarande förefanns efter sistnämnda tidpunkt föranledde ett antal motionärer att till sistlidne års Riksdag hemställa, att Riksdagen måtte besluta det tillägg till § 1 mom. 1 i kungliga förordningen af den 2 juni 1905 om beskattning af socker, att momentet skulle erhålla följande lydelse: »För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. För det socker, som af hvitbetor tillverkas vid de nyanlagda sockerfabrikerna i Öster- och Västergötland och hvilket socker från dessa fabriker till fritt bruk utlämnas, må dock denna skatt nedsättas till 10,84 öre per kilogram under ett år, räknadt från den 1 september 1906. För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

Bevillningsutskottet afstyrkte emellertid den begärda skattelindringen och hemställde, att den ifrågavarande motionen om tillägg till § 1 mom. 1 i förordningen om beskattningen af socker den 2 juni 1905 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

De skäl, på hvilka utskottet byggde sitt afstyrkande utlåtande, voro hufvudsakligen de, att den olägenhet, som medföljde det förutvarande beskattningssystemet, att skatten drabbade sockerindustrien ojämnt, enär sockerhalten hos betorna inom olika odlingsområden vore växlande, numera bortfallit genom införande af den nya beskattningsmetoden, enligt hvilken skatten beräknas icke efter den beräknade utbytesprocenten, utan utgår från den till konsumtion färdiga produkten. Det förut tillämpade skattesystemet kunde enligt utskottets åsikt förklara Riksdagens medgifvande vid

föregående tillfällen att åt nytillkomna råsockerfabriker lämna den förmånen, att utbytesprocenten för dem beräknades något lägre än för öfriga fabriker. Ty härigenom utjämnades i skattehänseende det för de nyanlagda fabrikerna oförmånliga förhållande, att de arbetade med ett mindre sockerhaltigt råmaterial. Men sedan skatten icke längre skulle utgöras efter ett på förhand beräknadt utbyte, som i verkligheten kunde utfalla olika för olika fabriker, utan påfördes den från råsockerfabriken eller raffinaderiet utgående, till konsumtion färdiga varan och alltså icke vidare kunde såsom förut drabba hårdare vid afverkning af mindre sockerhaltiga betor, hade uppenbarligen grunden för de nya fabrikernas undantagsställning förfallit. En lägre skattesats för det vid dem tillverkade sockret kunde förty icke längre motiveras med syftet att åstadkomma jämlikhet i beskattningen, utan skulle oförtydbart innebära en premiering af dessa nya fabriker, för hvilken åtgärd giltiga skäl icke kunde anses vara förebragta.

Vid ärendets behandling i kamrarna framhölls emellertid med kraft det oriktiga i bevillningsutskottets motivering. Genom att vägra de nyanlagda fabrikerna den begärda lindringen i beskattningen frånginge Riksdagen sina gamla traditioner, enligt hvilka den beskattande myndigheten på detta sätt städse lämnat sitt understöd och hjälp åt på olika orter spirande sockerindustrier. Att skattesystemet omlagts, medförde visserligen en ändring i formen för skattelindringens utgående, men själfva innebörden vore dock fullständigt densamma. Enligt den skattenedsättning, som beviljades af 1905 års Riksdag, beräknades sockerutbytet vid de nyanlagda fabrikerna i Öster- och Västergötland till 10 procent eller 2 procent mindre än vid öfriga fabriker. Enligt det nya systemet beskattades den färdiga varan med 13 öre per kilogram. Då sålunda en skattelindring under den formen nu begärdes, att skatten vid de nyanlagda fabrikerna skulle sättas till 10,84 öre per kilogram, så innehöll detta blott, att fabrikerna kommo i åtnjutande af en skattelindring, som motsvarade den nedsättning i utbytesprocenten, som under det gamla systemets tid städse under de 4 till 5 första åren beviljats nyupprättade fabriker i öfriga delar af landet. Då Riksdagen förut alltid behjärtat fördelen af en inhemsk sockerfabrikation och genom skattelindringar sökt främja densamma vid dess uppkomst i öfriga delar af landet, vore det en uppenbar orättvisa, om icke Öster- och Västergötland finge åtnjuta samma hjälp från statsmakterna, som kommit öfriga sockerproducerande landsändar till del.

Då bevillningsutskottet framhållit, att det icke kunde vara med om den begärda skattelindringen för de nyanlagda fabrikerna i Öster- och Västergötland af det skäl, att detta skulle blifva en premiering af dessa

fabriker, påpekades, att forna tiders skattelindringar ock utgjorde en premiering, fastän den skedde i en form, som var lämpad efter det dåvarande beskattningssystemet. Icke vore en skattelindring mindre en premiering, därför att det var sockerutbytet, som låg till grund för beskattningen. Det vore en betydelselös sak, hvad namn man gäfvé åt skattelindringen. Alla, som kände till sockerindustrien, hade sig nog samt bekant, att nya fabriker i början af sin verksamhet hade att kämpa med stora svårigheter. Detta hade man till fullo insett, då skattelindringen beviljades åt de nya sockerfabrikerna i Skåne och på Gotland. I nu förevarande fall afsåge icke den begärda skattenedsättningen att bereda de nya fabrikerna en förmånligare ställning än de öfriga, utan att göra dem mera jämställda med dessa och bereda dem möjlighet att bättre kunna bestå i konkurrensen. Då skattelindring nu begärdes för de nyupprättade fabrikerna, vore detta blott och bart en hemställan, att Riksdagen måtte skipa lika rättvisa mot alla. Hade man framkommit med krafvet på så stora skattelindringar, som kommo de skånska och gotländska sockerfabrikerna till del vid deras uppkomst, då kunde möjligen finnas något skäl för de invändningar mot den begärda nedsättningen i skatten däri, att förbättrade arbetsmetoder och bättre betesfrö nu redan från början göra sockertillverkningen mer gifvande än hvad den var fordom. Men uppenbart vore, att, om den föreslagna skattenedsättningen nu beviljades, denna i alla händelser vore mycket ringa i jämförelse med de förmåner i afseende på beskattningen, som beviljades de äldre sockerfabrikerna vid deras start, enär den beräknade utbytesprocenten sattes mycket lågt, ja långt under den verkliga.

Såsom bekant afslog Riksdagen den begärda skattelindringen.

Då det emellertid gäller en enligt vår uppfattning rättvis sak af stor nationalekonomisk betydelse för tvenne stora landsdelar, anse vi oss oförhindrade att ännu en gång vädja till Riksdagen, med förhoppning om att Riksdagen denna gång icke skall tillbakavisa vår hemställan.

Vi göra detta med dess större fog, som vi nu äro i tillfälle att uppvisa, att den spirande sockertillverkningsindustrien väl är i behof af statsmakternas understöd, om den med framgång skall kunna upprätthållas och blifva till gagn för jordbruket i de tvenne gamla Götalandskaperna. Enligt närslutna styrelse- och revisionsberättelser för Lidköpings sockerfabriks aktiebolag för tiden från den 1 juli 1905 till och med den 30 juni 1906 framgår, att bolagets rörelse under detta tillverkningsår gått med en förlust af icke mindre än 141,959 kronor 51 öre. Både bolagets styrelse och revisorerna konstatera, att orsaken till detta i ekonomiskt hänseende mindre tillfredsställande resultat ligger däri, att betodlingen liksom vid hvarje ny-

anlagd fabrik i trakter, där sådan odling icke förut förekommit, varit för-
enad med stora uppoffringar från fabriken sida. I själfva verket har
sälunda bolaget måst göra denna stora uppoffring för att få till stånd en
beteskultur, hvilken, enligt hvad obestriddt är, i högst betydlig mån måste
lända till höjande af jordens fruktbarhet. Då i andra landskap, hvarest
hvitbetsodling införts, Riksdagen trädt emellan medelst skattelindringar för
att minska de genom införande af den nya odlingen orsakade pekuniära
uppoffringar för de enskilda, som satt densamma i gång, torde det väl
vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att Riksdagen äfven
vid detta tillfälle med beaktande äfven af den stora nationalekonomiska
fördel, som hvitbetsodlingen medför, räcker en hjälpsam hand för öfver-
vinnande af svårigheterna under de första åren af sockerindustriens tillvaro.

Att betodlingen, om den väl kommer i gång, icke är, såsom man på
ett och annat håll påstått, någon för Öster- och Västergötland på grund
af deras nordliga läge onaturlig näring, torde framgå däraf, att skörde
resultatet i *Östergötland* utvisade

år 1905	(första året)	8,919 kg. per tunnland
		(areal 1,548 tunnland),
år 1906	(andra året)	10,198 kg. per tunnland
		(areal 1,725 tunnland),

samt i *Västergötland*

år 1905	(första året)	7,941 kg. per tunnland
		(areal 1,400 tunnland),
år 1906	(andra året)	8,541 kg. per tunnland
		(areal 1,550 tunnland).

Dessa siffror utvisa, att betodlingen i Öster- och Västergötland alls
icke kan anses till följd af klimat eller jordmån stå efter den i vårt syd-
ligaste landskap. Vid Sübyholm i Skåne, betodlingens stamgods, uppgick
skörderesultatet under betodlingens första tillvaro därstädes till cirka 8,000
kilogram per tunnland.

Konsumtionen af socker inom landet är stadd i en nästan oafbruten
stegring till följd af ökad befolkning och ökad välmåga hos denna befolk-
ning. Enligt den officiella statistiken beräknades sockerkonsumtionen un-
der året 1 okt. 1895—1 okt. 1896 till 72,164 ton och under året 1 okt.
1904—1 okt. 1905 till 108,530 ton, således på dessa 10 år en ökning af 36,366
ton. Den tid kan sälunda komma, då produktionen af socker i Skåne och
på Gotland icke blir tillräcklig för fyllande af det inhemska konsumtions-

behovvet. Det vore då välbetänkt, om man ordnat så, att sockertillverkning förekomme äfven i andra delar af riket till undvikande af den national-ekonomiska förlust, som en import af socker från utlandet skulle medföra. Äfven denna omständighet bör tagas i betraktande, då frågan gäller beredande af hjälp och understöd åt den ännu i sin början befintliga sockerindustrien i Öster- och Västergötland.»

Vid motionen finnas därjämte såsom bilaga fogade dels styrelseberättelse, dels ock revisionsberättelse för Lidköpings sockerfabriks aktiebolag för tiden den 1 juli 1905—den 30 juni 1906.

Såsom motionärerna erinrat, föreslogs i motion vid 1906 års riksdag för sockerfabrikerna i Öster- och Västergötland samma skattelindring som den nu ifrågasatta, dock endast för en tid af ett år, räknadt från den 1 september 1906. Bevillningsutskottet hemställde emellertid i sitt betänkande n:o 7, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och anförde till stöd därför hufvudsakligen följande.

Enligt den då gällande förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket utginge, som bekant, skatten för det inom landet tillverkade sockret efter de för tillverkningen använda hvitbetornas vikt på det sätt, att en viss vikt råa (ej torkade) hvitbetor antoges lämna ett visst, i förordningen bestämdt utbyte i råsocker. Sagda utbytesprocent utgjorde för det dåvarande 12 procent, dock att i enlighet med hvad som beslutits vid 1905 års lagtima riksdag för de i motionen afsedda två fabriker i Östergötland och Västergötland omförmälda utbyte för tiden intill den 1 september 1906 utgjorde endast 10 procent.

Det ifrågavarande beräkningssättet hvilade således på ett antagande i fråga om betornas sockerhalt. Denna senare vore emellertid, såsom känt, betydligt växlande, icke blott från det ena året till det andra utan äfven under samma år inom olika odlingsområden, hvadan förevarande beskattningssystem medförde den olägenheten, att skatten kunde komma att drabba sockerindustrien tämligen ojämnt. Det borde i detta sammanhang framhållas, hurusom de särskilda fabriker inom landet bedrefve sin tillverkning under ganska olika villkor. Somliga hämtade sitt råmaterial från trakter, där betor med hög sockerhalt frambragtes. Andra åter arbetade med ett material, som lämnade ett betydligt mindre sockerutbyte. Gifvet vore, att under dylika omständigheter vid fastsläendet af utbytesprocenten, hvilken med ofvanomförmälda undantag vore densamma för alla fabriker i riket, nödig hänsyn måst tagas till de för sin tillverkning sämre situerade fabriker, på det att dessa icke till äfventyrs nödgades betala högre skatt, än som motsvarade deras verkliga sockerutbyte.

De sålunda antydda äfvensom öfriga med nämnda beskattningssystem förenade olägenheter hade emellertid ansetts vara af den art, att systemet öfvergifvits, och hade i stället genom den år 1905 antagna, den 2 juni samma år utfärdade förordningen om beskattning af socker, hvilken trädde i kraft den 1 september 1906, en ny beskattningsmetod införts i sockerlagstiftningen. Enligt denna sistnämnda princip, genom hvars införande afsetts att vinna större jämnhet och rättvisa i beskattningen, vore det den för konsumtion färdiga produkten, som träffades af skatten.

Hvad nu anginge den år 1905 åt här ifrågavarande fabriker medgifna förmån, hvilken upphörde att gälla, då den nya förordningen trädde i kraft och af motionärerna ifrågasatts skola förnyas, borde i detta sammanhang framhållas, att det dittills tillämpade beskattningssystemet och de vid föregående tillfällen åt nytillkomna råsockerfabriker lämnade förmåner visserligen kunde förklara Riksdagens berörda medgifvande, hvarigenom — till utjämnande i skattehänseende af det för dessa fabriker oförmånliga förhållande, att de arbetade med ett mindre sockerhaltigt råmaterial — utbytesprocenten skulle för dem beräknas något lägre än för öfriga fabriker. Men sedan skatten icke längre skulle utgöras efter ett på förhand beräknadt utbyte, som i verkligheten kunde utfalla olika för olika fabriker, utan påföras den från råsockerfabriken eller raffinaderiet utgående, till konsumtion färdiga varan och alltså icke vidare kunde såsom förut drabba hårdare vid afverkning af mindre sockerhaltiga betor, hade uppenbarligen grunden för de nya fabrikernas undantagsställning förfallit. En lägre skattesats för det vid dem tillverkade sockret kunde förty icke längre motiveras med syftet att åstadkomma jämlikhet i beskattningen, utan skulle oförtydligt innebära en premiering af dessa nya fabriker, för hvilken åtgärd giltiga skäl icke kunde anses vara förebragta.

Härtill komme, att af en dylik åtgärd otvifvelaktigt skulle uppstå hvarjehanda olägenheter. Bland annat syntes den möjligheten ingalunda vara utesluten, att fabrikerna skulle, därest lindring i skatten erhöles, kunna för sin tillverkning använda betor äfven från andra trakter än de ursprungligen afsedda. Visserligen hade motionärerna, enligt hvad en i betänkandet intagen skrift utvisade, för skattelindringens åtnjutande föreslagit vissa villkor i form af kontrollåtgärder. Den sålunda ifrågasatta kontrollen riktade sig emellertid icke därpå, att det socker, som skulle komma att träffas af den lägre skatten, också tillverkats af betor från de ifrågavarande odlingstrakterna. Det ville för öfrigt synas vara förenadt med afsevärda svårigheter att åstadkomma en i detta hänseende fullt effektiv kontroll, ty utom den uppsikt, som blefve nödig inom fabriken, borde

en dylik kontroll utsträckas att omfatta äfven betornas transport från odlingsplatsen till fabriken; och att detta vore åtföljdt af kostnader, syntes utskottet ligga i öppen dag.

Men äfven om det måhända skulle visa sig svårt att till fabriken transportera betor från annat håll, syntes däremot icke några svårigheter förefinnas att till raffinaderiet i Lidköping föra råsocker, som tillverkats af andra betor än sådana, hvilka afverkats vid fabrikena i Lidköping och Linköping. Jämväl i detta afseende kräfdes kontrollåtgärder, hvilka med säkerhet komme att framkalla kostnader.

Slutligen hade utskottet ansett sig böra erinra, att, beräknadt efter det sockerutbyte, som under det då senast förflutna tillverkningsåret erhållits af de vid ifrågavarande fabriker afverkade betorna, bifall till motionärernas förslag skulle medföra en minskning i sockerskattens afkastning med nära 60,000 kronor, äfvensom att en dylik åtgärd med visshet skulle framkalla förnyade anspråk på liknande medgifvanden, därvid, i samma mån fabrikena hunne vidare utveckla sig, ytterligare minskning af statens inkomst af sockerskatten vore att emotse.

Beträffande utskottets ofvanberörda hemställan stannade Riksdagens kamrar i olika beslut, i det att Andra Kammaren med 115 röster mot 49 biföll utskottets hemställan, hvaremot Första Kammaren med 53 röster mot 44 antog ett förslag till förändrad lydelse af ifrågavarande paragraf, som innefattades i eu vid utskottets betänkande fogad reservation af hufvudsakligen enahanda innehåll som den då väckta motionen.

Vid därefter anställd gemensam omröstning biföll Riksdagen med 185 röster (53 i Första Kammaren och 132 i Andra Kammaren) mot 174 (resp. 88 och 86) utskottets hemställan.

Hvad bevillningsutskottet enligt här ofvan lämnade redogörelse vid förlidet års riksdag anförde, synes utskottet fortfarande äga giltighet. Någon omständighet har icke heller förebragts, på grund af hvilken utskottet har anledning att frångå sin då uttalade uppfattning.

Utskottet kan dock ej underlåta att ånyo särskildt framhålla att, då skatten icke längre skall utgöras efter ett på förhand beräknadt utbyte utan påföras den till konsumtion färdiga varan, den undantagsställning, hvilken genom ett bifall till förslaget skulle komma dessa fabriker till godo, icke äger samma berättigande som förr. Då skatten numera drabbar det socker, som utgår i marknaden, blifver däraf en följd, att vid en råsockerfabrik (således vid den nuvarande fabriken i Östergötland) icke någon som helst skatt vare sig debiteras eller erlägges. Vid sådant för-

hållande måste det anses såsom minst sagdt en oegentlighet att med en dylik beskattningsgrund medgifva särskild skattelindring allenast därför, att betor odlats inom ett visst område, då det af dem producerade sockret kan förädlas vid hvilket raffinaderi som helst.

Slutligen anser sig utskottet böra erinra att, enligt hvad inom utskottet upplysts, en sockerfabrik nyligen anlagts i Halland och att, därest den nu föreslagna nedsättningen beviljades, äfven sistnämnda fabrik kunde komma att framställa anspråk på liknande medgifvande.

Under sådana förhållanden har utskottet funnit sig böra äfven vid detta tillfälle afstyrka bifall till motionen och hemställer fördenskull,

att förevarande motion om tillägg till 1 § 1 mom. i förordningen om beskattning af socker icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 februari 1907.

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herrar *Weinberg*, *Åkerberg*, *Sandwall*, *Håkanson* och grefve *Hamilton*, hvilka anfört:

»Enligt nu gällande bestämmelser, hvilka som bekant tillämpas från den 1 september 1906, erlægges i skatt 13 öre för hvarje kilogram socker, som utlämnas till förbrukning, motsvarande 11.75 öre för kilogram tillverkad råsocker. Intet socker går numera fritt från skatt. Så länge skatten utgjordes efter betornas vikt och *beräknade* sockerhalt, hvilken var betydligt lägre än den verkliga, var skatten för ett kilogram råsocker äfven 11.75 öre pr kilogram, men därigenom att ett väsentligt lägre utbyte än det verkliga lades till grund vid beräkning af skatten, bereddades industrien ofantliga lättnader.

När det under betsockerfabrikationens tidigare stadium ansetts klokt att för främjande af sockerfabrikationen och i samband därmed stående näringar belägga endast en del af det vid fabrikena vunna sockerutbytet med skatt, och ytterligare förmåner i detta hänseende beviljats för de fem första tillverkningsåren vissa under 1890-talet anlagda fabriker, anse vi det vara endast en gärd af rättvisa att, såsom motionärerna föreslagit, bevilja en lindring äfven åt de nyligen igångsatta fabrikena i Öster- och Västergötland. Då motionärerna föreslagit 4 års skattelindring för de nya fabrikena, beror detta därpå, att dessa redan under kampanjen 1905—1906 åtnjoto lindring.

Den skattelindring, som tillkom ofvanberörda under 1890-talet anlagda fabriker, bestod däri, att man fick rättighet att där beräkna den sockerhalt i betorna, efter hvilken skatten utgick, vissa procent lägre än vid de äldre fabrikena. Af denna tillfälliga skattelindring för eller premiering af vissa fabriker har hela landet och särskildt jordbruket och befolkningen i de trakter, där fabrikena förlades, haft gagn.

Då nu de förhållanden, på grund af hvilka premiering af en del fabriker ägt rum, i minst lika hög grad kunna sägas vara rådande i trakterna omkring fabrikena i Öster- och Västergötland, hålla vi det kraf, som framställts af motionärerna, för fullt berättigadt och anse, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.»

samt af herr *Wester*.

Dessutom har herr friherre *Klingspor* begärt få antecknad, att han icke deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende inom utskottet.